

Podnikatel coby hrdina

WALTER WILLIAMS

Než se začnu věnovat fenoménu podnikatele, budu se stručně zabývat otázkou zdrojů příjmu. O rozdělení příjmů se občas hovoří tak, že to vypadá, jako by existoval nějaký distributor peněz. Proto si někdo může myslet, že důvod, proč někteří občané mají vyšší příjem než jiní, je že distributor je rasista, sexista nebo zástupce nadnárodní korporace, který rozděluje peníze nespravedlivě. Nebo si někdo může myslet, že někteří lidé jsou bohatší než jiní proto, že se prostě dostali k hromadě peněz dřív a sebrali z ní nespravedlivý díl. V obou případech se nabízí, aby vláda nespravedlivý díl odebrala a předala jej řádným majitelům – neboli, aby zajistila přerozdělení příjmů. I když ve skutečnosti nikdo takhle zdroje příjmů nepopisuje, logika argumentů zastánců přerozdělování takovou představu implikuje.

Ve skutečnosti, ve svobodné společnosti se příjem vydělává prostřednictvím uspokojování potřeb a obsluhování spoluobčanů. Posekám vám trávník, opravím střechu, nebo vaše děti budu učit ekonomii – a vy mi za to dáte peníze. Na peníze tak můžeme nahlížet jako na stvrzenky za vykonanou práci. Když mám v rukou tyto stvrzenky za vykonanou práci, můžu s nimi jít do supermarketu a požádat o kilo hovězího nebo karton pív, které přichystali jiní spoluobčané. Prodávač by mi mohl říct: „Chcete něco, co vyrobili vaši spoluobčané. Chcete, aby vám posloužili – ale posloužil jste nějak vy jim?“ Na to můžu říct: „Posloužil.“ A prodávač by mohl říct: „Tak to dokažte!“ V tu chvíli vytáhnu své stvrzenky za vykonanou práci – čili peníze, které jsem obdržel za posekání trávníku mých spoluobčanů.

Přerozdělování jako legalizovaná krádež

Tato morálka spočívající na podmíněnosti služby od ostatních předchozí mojí službou druhým má samozřejmě alternativu: Vláda mi může říct: „Pane Williamsi, nemusíte posloužit spoluobčanům, abyste žádal jejich služby. Dokud budete poslušný vládě, budeme vašim spoluobčanům brát jejich výrobky a dávat je vám.“

Je jisté, že někteří lidé jsou v obsluhování druhých efektivnější. Dokážou tedy získat více stvrzenek za vykonanou práci (tj. vyšší příjem) a mohou tudíž požadovat více služeb od svých spoluobčanů. Vezměme si třeba Luciana Pavarottiho. Proč má o tolik vyšší příjem než já? Je to kvůli tomu, že lidé diskriminují. Jste ochotní dát 75 dolarů, abyste ho slyšeli zpívat árii z *La Boheme*, ale kolik byste asi byli ochotní dát za to, abyste to slyšeli zazpívat mě? Ti, kdo by označili Pavarottiho příjem za nespravedlivý a chtěli by, aby vláda zasáhla a přerozdělila část jeho příjmu ostatním, v podstatě říkají: „Nejsme ochotní smířit se s rozhodnutím milionů lidí, kteří na principu dobrovolnosti jednali tak, že výsledkem byl vysoký příjem pro Pavarottiho. Jsme s to použít donucovací nástroje státu, abychom vyrušili efekt těchto dobrovolných rozhodnutí lidí a příjem přerozdělili.“ Mohu jen dodat, že přerozdělování příjmů je jednoduše legální verze činnosti, kterou normálně dělá zloděj – tedy sebrat řádně nabyté vlastnictví jedné osobě ve pro-

spěch jiné osoby. Základní rozdíl mezi zlodějem a parlamentem spočívá v tom, že parlament to dělá na základě zákona.

V důsledku levicové propagandy nebo neschopnosti domýšlet existuje vžitá představa, že z kapitalismu profitují jen bohatí. Že je to nesmysl, jsem prokázal již mnohokrát. Můžeme v tom pokračovat. Bohatí si zábavu mohli dovolit vždycky, ale až rozvoj rozhlasových a televizních stanic přinesl zábavu i k obyčejným lidem. Bohatí nikdy nemuseli prát a žehlit prádlo či vyklepávat koberce. Až masová výroba praček, oblečení, co se nemusí žehlit, a vysavačů osvobodilo i obyčejné lidi od uklízení dřiny. Auta, telefony či počítače si kdysi mohli dovolit jen bohatí. Dnes mají v Americe tyto věci skoro všichni. Přímým impulsem technologických inovací a pokroku je dnes – jako kdykoliv v minulosti – podnikatelské usilování o zisk a ekonomika založená na konkurenci. Jak ukázali ve svém článku „Nejúžasnější století“ v roce 1999 Stephen Moore a Julian Simon, bě-

(Pokračování na str. 2)

Francie a Německo rozkládají Unii

MARTIN ŘÍMAN

Předsedové vlád 25 zemí EU se na zasedání Rady na konci března dohodli, že nepřipustí liberalizaci obchodu se službami mezi členskými státy a že usnadní porušování paktu stability, který zemím s eurem omezuje možnost zadlužovat se na úkor ostatních.

Summit zřetelně ukázal, v čem je zakonpaný pes naší nespokojenosti s celkovým rámcem fungování EU, včetně navržené evropské ústavy. Rozhodnutí, která padla na summitu totiž bez možnosti jakéhokoliv alternativního výkladu dokazují, že rovnost v EU neexistuje. Ba dokonce, že nadřazenost jedněch nad druhými se ventiluje zcela bez skrupulí, přesně v duchu dnes již slavného Chiracova výroku „měli jste (a stále máte) možnost mlčet“.

Je již zbytečné popisovat, jak nedodržení paktu stability v zemičce jménem Portugalsko vyvolalo oprávněný trest a jak totéž v zemích jménem Francie a Německo znamenalo změnu pravidel tohoto paktu a trest žádný.

Stejně tak by sotva mohl portugalský (nebo český) premiér s odkazem na demonstrace doma jednoduše smést se stolu liberalizační směrnici, zatímco ostatních 24 zemí by jen němě přihlíželo.

Velké země řídí Unii podle svých zájmů. Jestli toto není jasné všem, včetně těch největších eurofilů, tak opravdu trpí chronickeu slepotou. A stejně tak je zřejmé, že čím více kompetencí bude EU mít, tím více a častěji budou malé země nuceny na základě tohoto modelu podřizovat se

(Pokračování na str. 3)

Podnikatel coby hrdina

(Dokončení ze str. 2)

hem 20. století se průměrná doba dožití zvýšila ze 47 na 77 let, úmrtí na nakažlivé nemoci se snížilo ze 700 na 50 na 100 tisíc obyvatel, podíl lidí pracujících v zemědělství se snížil z 35 na 2,5 procenta, vlastnictví auta stoupl z 1 procenta na 91 procent populace. Majetek domácností vzrostl mezi roky 1945 a 1998 ve stálých cenách z 6 bilionů dolarů na 41 bilionů dolarů.

Podívejme se na další faktor, který bývá téměř ignorován. Bohatství generované prostřednictvím svobodného podnikání přispívá k větší civilizovanosti společnosti. Téměř po celou dobu existence lidstva musel člověk trávit většinu času zajišťováním základních životních potřeb. Neoptimističtější vyhlídkou běžného občana v předindustriální společnosti bylo – a dodnes na mnoha místech Země je – sehnat dostatek prostředků pro přežití do dalšího dne. Vzestup kapitalismu, který podporuje růst lidské produktivity, umožnil trvalý ekonomický pokrok. Důsledkem je, že již není nutné trávit celé dny pouhým sháněním obživy. Lidé mohou zajišťování základních potřeb věnovat stále méně denního času. To jim umožňuje využívat čas ke kulturnímu a duchovnímu rozvoji.

Jinými slovy, vzestup kapitalismu umožnil postupné šíření civilizace na více a více lidí. Více lidí má dnes čas na čtení, studování, a poznávání okolního světa. Větší bohatství lidem umožňuje věnovat se umění, dovolit si rekreaci, věnovat se všemožným

aktivitám, a zabývat se aktivitami, které dříve byly vyhrazeny jen bohatým. Jak toho všeho bylo dosaženo? V tržním systému se zisky z podnikání odvíjejí od výkonu. Zisku se dosahuje v procesu objevování toho, které lidské tužby ještě nebyly uspokojeny a nacházení způsobů, jak tyto tužby uspokojit co nejlépe.

Usilování o zisk je vždy morální a prospěšné

Když Adam Smith hovořil o motivacích podnikatele, uvedl: „Podnikatel, směřuje podnikání tam, kde přináší nejvyšší hodnotu ... jde mu jen o jeho vlastní zisk, a v tom je, tak jako v mnoha jiných případech, veden jakousi neviditelnou rukou, aby dosáhl cílů, které nebyly původně jeho zájmům.“ To dobře sedne i na podnikatele jako Thomas Watson, zakladatel IBM. Ten dříve nepředstavitelný pokrok v oboru počítačů, jaký jsme mohli pozorovat v uplynulých desetiletích, je přímým důsledkem metod zajišťujících přesné a rychlé zpracování velkých objemů dat. Firma IBM je od třicátých let 20. století na špičce ve vývoji počítačích strojů. Obrovský prospěch, který dnes z počítačů máme, určitě nebyl cílem Thomase Watsona a jeho následovníků. Dělal to pro zisk.

Zisk se stal téměř sprostým slovem. Proto se chvilku věnujme obrovské úloze zisku ve svobodné tržní ekonomice. Firmy si berou jako zisk (po zdanění) jen asi šest centů z dolaru. Největší díl, 60 centů z vydělaného dolaru jde na mzdy. V roce 2002

dokonce dosáhly zisky po zdanění asi 5 procent, zatímco na mzdy padlo 71 procent tržeb.

Nejprve se budu věnovat tomu, čemu se říká normální zisk, a poté se budeme zabývat citlivějším tématem, „mimořádného zisku“, který někdy lidé označují jako „nemravný“. Normální zisk odpovídá nákladům ušlé příležitosti, který plyne z toho, že podnikatel využívá své schopnosti při produkci nějakého statku. Normální zisk se tedy rovná příjmu, který by podnikatel získal jako nejlepší možnou alternativu, kdyby řekněme investoval do jiného podnikání. Tak jako je nutné platit mzdy, nájem a úroky k najmutí práce, půdy a kapitálu, musí se zaplatit i normální zisk, aby byly poskytnuty služby podnikatele – rozhodování, inovace a riziko – tedy faktory, které vedou k ekonomickému pokroku.

To, zda podnikatel dosáhne zisku, závisí v podstatě na dvou věcech. První je, zda produkuje zboží a služby, kterých si spotřebitelé cení a jsou za ně ochotni platit, druhou podmínkou je, zda při produkci zboží využívá vzácné zdroje neefektivnějším možným způsobem.

Na následujícím příkladu můžeme vidět, jak je zisk důležitý k tomu, aby vytvářel motivace k tomu, aby na trhu byly služby a zboží, které spotřebitelé chtějí. Vzpomeňme si, jak v roce 1985 přišla Coca Cola s „novou“ colou. Lidem se ale tato inovace nezamlouvala a radost z ní měl jen prezident konkurenční Pepsi Coly. Kdo přiměl Coca Colu vrátit se k produkci „staré“ coly? Parlament, vláda, soudy, prezident či ministři? Oni jednali v zájmu konzumentů limonád? Nikoliv – byl to signál

Služby českých podnikatelů jsou pro Francii nepřijatelné

„Bez Francie si nelze představit evropskou integraci. Nemůžeme tlačit směrnice, které jsou pro ni nepřijatelné,“ uvedl komisař Franco Frattini [Hospodářské noviny 24.3.2005] na obhajobu toho, proč summit šéfů vlád EU ve strachu z narůstajícího odporu francouzských voličů proti euroústavě vyhověl Francii a zablokoval liberalizaci přeshraničního nabízení služeb v rámci EU, aby se levicovní Francouzi nehněvali na Evropskou unii. Tlačit směrnice, které jsou nepřijatelné pro malé země, je zřejmě pro komisaře Frattiniho v pořádku. Frattini, který je – paradoxně – komisařem pro spravedlnost, nejspíš zapomněl, že jako komisař přísahal, že nebude zohledňovat národní zájmy.

Evropská unie nařídila lézt lidem do bytů

Z nařízení EU č. 1177/2003 plyne, že český statistický úřad musí provést rozsáhlé šetření, při kterém musí vlézt do 7 tisíc náhodně vybraných domácností. Český statistický úřad zahájil šet-

ření letos v dubnu. Podle nařízení EU je cílem získat data potřebná k opatřením pro plnění Lisabonského procesu a boje s chudobou. Různých 7000 domácností má být obtěžováno každý rok, přičemž první 4 roky má EU přispět na náklady statistického šetření. „Cílem je poskytnout potřebné informace pro usměrňování sociální politiky státu v oblastech jako je nezaměstnanost, sociální péče, daňový systém“ [Tisková zpráva ČSÚ 4.4.2005]. Komise usměrní sociální a daňový systém pro naše blaho, aby zabránila „v duchu Lisabonské agendy“ „sociální exkluzi“. A ještě nám kvůli tomu poleze do bytů – Orwell by to líp nevymyslel!

Byli bychom všichni černé ovce

„Stali bychom se černou ovci Evropy“, uvedl francouzský prezident Jacques Chirac v televizní debatě k referendu o euroústavě jako argument, proč by Francouzi měli dokumentu říci ANO [Právo 18.4.2005]. Pokud by Britové v referendu odmítli evropskou ústavu, musela by země opustit EU“, říká se Britům. „Ocitli bychom se v izolaci,“ říká se Čechům. Politici ve všech 25 státech používají argument „byli bychom jediní“ jako hlavní argument pro přijetí euroústavy.

negativního zisku (tj. ztráty), který přiměl Coca Colu začít zase nabízet „starou“ colu. Jednou z úloh zisku je tudíž odhalovat, co si spotřebitelé přejí a poopravovat chybná rozhodnutí výrobců.

Zisk také nutí výrobce nakládat se zdroji rozumně. Pokud výrobci se vstupy plýtvají, budou mít vyšší výrobní náklady. Aby tyto vyšší náklady pokryli, museli by nabízet zboží za vyšší ceny, než jaké jsou spotřebitelé ochotni platit. Netrvalo by dlouho a firma by zaznamenala neudržitelé ztráty a musela by opustit trh. Tím by se zdroje uvolnily pro jiné, kteří by je dokázali využívat hospodárněji. Tento proces je zmařen, pokud vláda nabídne úhradu ztrát ve formě zvýhodněných půjček, dotací nebo ochrannářství ve formě cel či dovozních kvót pro konkurenci ze zahraničí. Vládní „pomoc“ umožňuje krachujícím firmám pokračovat v mrhání zdroji. V tomto kontextu je nutné připomenout, že krach firmy neznamená, že se její produktivní zdroje vypaří. Znamená to, že je bude moci konečně využívat někdo jiný.

Vysoké zisky při povodni

Takzvaný mimořádný zisk je zisk vyšší, než na úrovni, která umožňuje podnikateli zůstat na trhu. Takový zisk má ale důležitou sociální funkci. Slouží jako signál toho, že se objevily neuspokojené lidské potřeby. Jedním z nejlepších příkladů je role mimořádného zisku objevujícího se jako důsledek povodní, nebo jiné přírodní katastrofy, a který je často odsuzován jako předražování. Při přírodních katastrofách dochází k náhlé změně ve vzácnosti statků, která se odrazí ve zvýšení cen zboží a služeb. Představme si čtyřčlennou rodinu, které povodeň zničí dům. Kdyby ceny zůstaly na úrovni před povodní, mohli by se rozhodnout pronajmout si v hotelu dva propojené pokoje. Když ale přijedou do hotelu a vidí, že se ceny zvýšily na dvojnásobek, prostě

se rozhodnou stěsnat se do jednoho hotelového pokoje. Jejich rozhodnutí ovlivněné cenou znamená, že jedna místnost zbyde na další rodinu, která má poškozený dům a která také potřebuje přečkat noc v hotelu. Vyšší ceny dávají lidem motivaci nakládat se vzácnými zdroji co nejhospodárněji.

Když Floridu postihl hurikán Andrew, hrály mimořádné zisky životně důležitou, byť nedoceňovanou roli. Díky těmto ziskům se stavební dřevo, které původně směřovalo na středozápad, západ a severovýchod Spojených států, najednou začalo vozit na Jižní Floridu, kde bylo zapotřebí nejvíce. Pily zvýšily produkci, řidiči kamionů pracovali přesčas, jen aby zvýšili dostupnost dřeva a dalších stavebních materiálů na Floridě. Když všechno to dřevo začalo směřovat na jih, rostly jeho ceny i v ostatních částech země, čímž odrazovaly od jeho využití k „méně důležitým“ užitím, jako např. vylepšování bytů. Není snad oprava pobořených domů důležitějším využitím dřeva?

Co přimělo tyto účastníky trhu konat ve společenském zájmu, čili obětovat nebo odložit alternativní využití stavebního dřeva? Odpověď odhaluje patrně nejúžasnější rys celého procesu. Zvýšení cen a příležitost dosahovat vyššího zisku povzbudila lidi dobrovolně dělat to, co bylo ve společenském zájmu: pomáhat bližním dostat se z neštěstí.

Na tomto místě mi dovoluji říci pár slov o moderním trendu horování za tzv. společenskou odpovědnost firem. Mají firmy společenskou odpovědnost? Ano – a nositel Nobelovy ceny za ekonomii Milton Friedman to vystihl nejlépe, když v roce 1970 uvedl: „Firmy mají jen jednu jedinou společenskou odpovědnost – využívat zdroje s cílem zvyšovat svůj zisk – za podmínky, že dodržují pravidla hry, neboli neprosazují omezování konkurence a neuchylují se k podvodům.“

Jedině živí lidé mají odpovědnost, a nikdy firmy. Generální ředitel je zaměstna-

nec, najatý akcionář. Pokud to vedení firmy nechápe, a je ochotné zabývat se aktivitami, které nesouvisí s cílem dosahování zisku, bude výsledkem nižší výnosnost kapitálu, nižší národní produkt, jakož i vyšší ceny pro spotřebitele.

Kdyby nám šlo skutečně o potřeby lidí, a ne o útočení na ziskové firmy, měli bychom obrátit naši pozornost na vládní a neziskové společnosti. Dobrým příkladem jsou státní školy. Mnohé mrhají zdroji a nabízejí chabé služby, zatímco vedení, učitelé a další zaměstnanci si vždy hladce dohodnou zvýšení platů a zákazníci (resp. daňoví poplatníci) jsou zatěžováni stále více. Na rozdíl od jiných služeb se státní školství nemusí podřizovat přísné disciplíně zisku, a proto postrádá zřetelnou odpovědnost vůči zákazníkům. Stejně je to se státní poštou. Její služby jsou často nekvalitní a obsluha nevrhá. Přitom její manažeři a zaměstnanci mají stále rostoucí mzdy a zákazníci platí za služby stále více. I zde mohou přání zákazníků s klidem ignorovat, protože nečelí přísné disciplíně zisku.

Takový je Williamsův zákon: Chybí-li motivace zisku, roste pravděpodobnost, že přání lidí budou ignorována. Kdyby někdo uspořádal průzkum, se kterými službami jsou lidé nejvíce spokojeni a se kterými jsou nejvíce nespokojeni, ziskové organizace (supermarkety, videopůjčovny, prodejny počítačů) by dominovaly prvním seznamu, zatímco neziskové organizace (školy, dopravní inspektoráty) by se dostaly na druhý seznam. Ve svobodné společnosti je usilování o zisk a sloužení lidem jedno a to samé.

Walter Williams je profesorem ekonomie na Universitě George Masona v USA. Text je přetištěn se svolením Imprimis, bulletinu publikujícího projevy amerických autorů, vydávaného Hillsdale College, www.hillsdale.edu. Překlad PM.

Francie...

(Dokončení ze str. 2)

zájmům těch velkých. To je snad též evidentní - tak kupříkladu, dokud nebylo euro, mohlo být ostatním zemím vcelku jedno, jak hospodaří Německo nebo Francie. Teď už ne, protože díky společné měně vyváží tyto země své problémy do celé eurozóny. A co mohou proti tomu dělat? Nic, mlčet.

Závěr, který z posledního jednání premiérů dělají mnozí eurooptimisté, totiž že se ukázalo, že EU je i nadále spolkem států a jejich zájmů, ne „superstátem“, je prá-

vě proto nesmyslná. Spolek nerovnoprávných států, kde ti mocní mají stále větší a větší moc, je systémem blížícím se postupně k systému kolonií, ne partnerství.

Vedeme-li dnes debatu o Evropské ústavě, pak právě toto je jádrem sporu. Ne to, zda v jejím čele je předseda nebo prezident. To jsou debaty typu kolik andělů se vejde na špičku jehly. Ústava znamená posílení unijních kompetencí obecně. Podíváme-li se na rozdělení tzv. výlučných, sdílených a doplňkových pravomocí, nemůže o tom být pochyb. Podíváme-li se na způsob hlasování, je to ještě evidentnější. Ústava v tomto bodě likviduje desítky let platný princip politické solidarity, tedy, že

malost malých je kompenzována relativně většími hlasovacími právy. Síla, kterou velcí doposud využívali sice účinně, ale přece jen neoficiálně, se ústavou legalizuje.

Rozhodnutí proběhnuvšího summitu je brutální políček. Chtěl-li někdo dělat drahé kampaně vysvětlující, co je EU a k čemu ústava, tak teď již nemusí. Lepší a názornější vysvětlení nevymyslí.

Možná, že Chirac se Schröderem tímto „zachránili“ francouzské referendum. Ale stoprocentně také zaseli do myslí milionů „malých“ Evropanů vítr. A ten, jak známo, přináší bouři.

Autor je poslancem za ODS a stínovým ministrem hospodářství

Verheugen poslal euroústavu do kosmu

„Až bude na oběžné dráze, bude euroústava obíhat nejen po Evropě, ale kolem celé zeměkoule. Lze doufat, že tento symbol evropské jednoty přivítají jak Evropané, tak jejich protějšky po celém světě“, uvedl komisař evropské komise Günter Verheugen v dopise, který spolu s výtiskem euroústavy předal francouzskému představiteli Evropského svazu kosmonautů, aby ji vypravili do vesmíru. [Tisková zpráva Evropské komise IP 05/168 z 11. 2.] Nyní 15. dubna vynesl euroústavu evropský kosmonaut do vesmíru na pronajaté ruské lodi Sojuz. Let je vskutku symbolický, protože název vesmírné lodi „Sojuz“ znamená v ruštině „Unie“. Poslání euroústavy do vesmíru má pomoci přesvědčit zejména francouzské voliče, aby 29. května hlasovali pro euroústavu. Nyní je třeba uvažovat, kam poslat nejen euroústavu, ale i komisaře Verheugena i s celou Komisí.

THE INDEPENDENT INSTITUTE PROUDLY ANNOUNCES THE 2005 OLIVE W. GARVEY FELLOWSHIPS

Garvey Fellowships will be awarded for the best essays on the topic:

“The great aim of the struggle for liberty has been equality before the law.”

—F.A. Hayek, Nobel Laureate in Economics

Essays may be submitted by college students (undergraduate or graduate) or junior faculty members (assistant professor or higher, untenured), 35 years of age or younger. Deadline: May 1, 2005.

Student Category:

For essays of no more than 3,000 words

First Prize: \$2,500

Second Prize: \$1,500

Third Prize: \$1,000

Faculty Category:

For essays of 3,000 to 8,000 words

First Prize: \$10,000

Second Prize: \$5,000

Third Prize: \$1,500

For complete entry details, contact:

The Independent Institute
100 Swan Way, Oakland, CA 94621-1428, U.S.A.
Phone: 510-632-1366 • Fax: 510-568-6040

E-mail: Garvey@independent.org • <http://www.independent.org/Garvey.html>

Look for *The Independent Review* on better newsstands and in bookstores!

překlady a tlumočení

Mgr. Veronika Lásková

francouzština
angličtina
čeština

obchodní jednání
odborné texty
dokumenty

mobil:
736 112 002

veronika.laskova@volny.cz

PŘEDPLATNÉ

**ZAÚJAL VÁS ČASOPIS
LAISSEZ FAIRE?**

**PŘEDPLAŤTE SI
JEJ ZA 100 Kč**

Předplatné zahrnuje
zasílání deseti čísel LF
ročně každý měsíc kromě
července a srpna.

Kontaktujte Petra Macha:

Tel.: 603 228 753

E-mail: mach@iol.cz

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Bozděchova 8, 150 00 Praha 5. Tel.: 603 228 753, mach@iol.cz. Redakční rada: Petr Mach, Tomáš Jirsa, Jaroslav Bachora, Dalibor Roháč. Internetový archiv: www.petrmach.cz. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatné, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597